

Severna Makedonija je usvojila NERP 2017. godine bez javnih konsultacija ili strateške procene uticaja na životnu sredinu. Uključeno je svih osam postojećih velikih postrojenja za sagorevanje iz energetskeg sektora. Od toga, tri nisu u funkciji od stupanja na snagu NERP-a, a dve toplane na gas su već bile u skladu sa 2017 LCP BREF.

Tako su elektrane na ugalj Bitolj i Oslomej jedina velika postrojenja za sagorevanje koja su relevantna za usklađenost sa NERP-om, a takođe i jedina koje su trebala da instaliraju opremu za kontrolu zagađenja. Međutim, to nisu učinila i treću godinu zaredom probijaju nacionalne plafone SO<sub>2</sub> i prašine.

Kao i u 2019. godini, prijavljene emisije u 2020. ponovo pokazuju izuzetno visoke nivoe SO<sub>2</sub>. Tri velika postrojenja na ugalj emitovale su 86.700 tona SO<sub>2</sub>, što je skoro 5,5 puta više u odnosu na nacionalni plafon od 15.855 tona.

Dve grupe elektrane Bitolj, B1+B2 (60.422 tone) i Bitolj B3 (24.091 tona), ostaju najveći izvor emisije SO<sub>2</sub> u zemlji. Emisije su bile nešto niže nego u 2019. godini, ali to je samo zbog manjeg broja radnih sati. Emisija od 60.422 tone iz Bitolj B1+B2 ponovo je među najvišim u regionu i ona je preko devet puta viša od pojedinačnog plafona postrojenja od 6.585 tona. Emisije Bitolj B3 su takođe 8,5 puta veće od pojedinačnog plafona od 2.859 tona.

Doprinos Oslomeja je samo 2.164 tone SO<sub>2</sub>, što je polovina individualnog plafona, ali su sve ove emisije oslobođene tokom dva zimska meseca kada je postrojenje bilo u funkciji.

Emisije prašine u 2020. godini ostale su na skoro istom nivou kao u 2018. i 2019. godini, i dalje više nego dvostruko veće u odnosu na nacionalni plafon. Grupa Bitolj B1+B2 bila je najveći emiter, sa 2.688 tona prašine – probijajući nacionalni plafon od 1.736 tona. Bitolj B3 je dodala 784 tone, a Oslomej 212 tona emisije prašine.

Elektrane na ugalj emitovale su 4.057 tona NO<sub>x</sub>, što je znatno niže od nerealno visokog nacionalnog plafona. Ove emisije su čak niže od gornje granice za 2027. od 6.179 tona, koja će biti na snazi na kraju perioda NERP-a. Blok 1 elektrane Bitolj još nije remontovan kako bi se smanjila emisija NO<sub>x</sub>, a ovakvo postavljanje plafona omogućava da ostane u skladu sa LCPD čak i nakon 2027. Cilj je da se sve elektrane pojedinačno usklade sa zahtevima Aneksa V Direktive o industrijskim emisijama nakon 2027. godine, a ova gornja granica nije u skladu sa tim ciljem.

TE Bitolj jedna je od najopasnijih elektrana u regionu u pogledu zdravstvenih uticaja. Da je ispoštovala gornje granice emisije, izbeglo bi se skoro 300 smrtnih slučajeva u Severnoj Makedoniji i drugim zemljama u 2020. godini.

### **Tekuće investicije**

U 2019. godini poništen je tender za rekonstrukciju elektrofiltera u TE Bitolj, a održane su i nespešne javne konsultacije o integrisanoj dozvoli za sprečavanje i kontrolu zagađenja

(IPPC) za postrojenje. U vreme pisanja ovog izveštaja, u junu 2021. godine, dozvola i dalje nije bila izdata. Od 2019. nije bilo napora da se poboljša kontrola zagađenja u elektranama na ugalj. Glavni razlog za to je neizvesnost oko njihove budućnosti, koja proizlazi iz nekoliko strateških pripremljenih od sredine 2019. do juna 2021. godine.

Energetska strategija 2020-2040., koju je vlada usvojila u decembru 2019. godine, uvela je problematičan pristup elektranama na ugalj. Ulaganja neophodna za usklađivanje postrojenja sa ekološkim propisima predstavljala su opciju koja zavisi od izabranog scenarija, što je u teoriji imalo smisla, ali samo ako bi vlada brzo donijela konkretnu odluku da sledi određeni scenario. Postrojenje Oslomej bi bilo ugašeno u svim scenarijima, ali bi Bitolj nastavio sa radom prema referentnom scenariju Strategije i bio bi stavljen van pogona zbog uvođenja takse na CO<sub>2</sub> u umerenom tranzicionom i zelenom scenariju. Shodno tome, ulaganja u kontrolu zagađenja razmatraju se samo u referentnom scenariju i isključena su u umerenom tranzicionom i zelenom scenariju, jer se smatra da ne bi bila finansijski održiva. Ovaj pristup je zatim preslikan u Nacionalni energetski i klimatski plan i Program za implementaciju energetske strategije. Ovi dokumenti su dalje razvili zeleni scenario kao najjeftiniji i najmanje štetan po životnu sredinu i preporučili da se Oslomej 2021. godine ugasi, a TE Bitolj 2027. Međutim, to znači da je Bitolju dato zeleno svetlo da radi bez kontrole zagađenja u narednih šest godina, čime bi se izbeglo poštovanje ekoloških propisa sve dok je planirano za dekomisiju.

Odobrovanje takvih kršenja ne samo da pogoršava zdravstvene efekte uglja, već omogućava i strateško planiranje energetskog sektora tako da zaobiđe ekološko zakonodavstvo, stvarajući opasan presedan za buduće strategije. Postrojenjima na ugalj u zemlji već je dozvoljeno da rade nezakonito, bez IPPC dozvola i bez ispunjavanja osnovnih ekoloških zahteva, poput stalnog monitoringa emisija, a ovaj pristup implicitno odobrava njihov nezakoniti rad.

Postupni prestanak rada elektrane Bitolj takođe je povezan sa brojnim preduslovima, poput uvođenja takse na CO<sub>2</sub> i izgradnje nekoliko većih kapaciteta na gas i hidroenergiju koji će zameniti ulogu Bitolja u energetskom sektoru. To može prouzrokovati dalje odlaganje zatvaranja. Šestogodišnji period mogao bi se produžiti, uzrokujući još nekoliko godina rada štetnog po životnu sredinu.

Izvor: [bankwatch.org](http://bankwatch.org)